

Στα προσφυγικά μένει η φροντίδα

Γράφω αυτό το κείμενο την ώρα που ο Αριστοτέλης Χαντζής βρίσκεται στην εντατική του Γεννηματάς.

Η κυρίαρχη αφήγηση είναι ότι τα Προσφυγικά είναι κάποια «κτίρια σφηνωμένα» ανάμεσα στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση και τον Άρειο Πάγο, μια παραφωνία (παρ)ανομίας ανάμεσα σε δυο θεσμούς του νόμου και της τάξης. Μια άλλη αφήγηση είναι ότι πρόκειται για έναν χώρο αντίστασης στο σύστημα. Εγώ θα σας μιλήσω για έναν τόπο και έναν τρόπο φροντίδας, μιας φροντίδας που τη νιώθεις στη μπογιά των ξύλινων πατζουριών, στα πιάτα με το φαγητό, στα συνθήματα στους τοίχους, στο νοιάξιμο για τους γείτονες, στη ζωή της κοινότητας.

Έζησα στην Αθήνα τον περισσότερο χρόνο της ζωής μου μέχρι που μετανάστευσα την εποχή της πρώτης κρίσης, κάπου στο 2012. Τα τελευταία χρόνια νιώθω πως έχω χάσει το ρυθμό με τον οποίο αλλάζει η πόλη, μια πόλη που εξακολουθώ να νιώθω δική μου κι εκείνη εξακολουθεί να μου φέρεται σαν ξένη. Μόλις φέτος, για πρώτη φορά, έμαθα για τα Προσφυγικά και για τον αγώνα της κοινότητας να τα υπερασπιστεί και μαζί με τα κτίρια να υπερασπιστεί την πιθανότητα για έναν άλλο τρόπο ζωής.

Στην τελευταία μου επιστροφή στην πόλη κι ενώ ήδη είχε ξεκινήσει η απέργια πείνας του Αρίστου και της Suzon πέρπατησα κάμποσες φορές στη γειτονιά των Προσφυγικών,μίλησα με κάποιους απ' τους ανθρώπους, διάβασα το υλικό τους, παρακολούθησα κάποιες από τις δράσεις τους. Δε θέλω να γράψω για την ιστορία των κτιρίων, ούτε της κοινότητας, υπάρχει άφθονο υλικό στο διαδίκτυο κι όπως θέλει μπορεί να τα μάθει. Αυτό που θέλω να μοιραστώ είναι αυτό που είδα και άκουσα όταν βρέθηκα εκεί.

Υγεία μέσα στην κοινότητα

Ένα από τα πρώτα πράγματα που άκουσα -εξαιτίας του ενδιαφέροντος μου για την κοινωνική διάσταση της υγείας- ήταν ένα είδος πειράγματος. Ένας συνομιλητής με κάπως αστειευτικό τόνο μου είπε, «Σχετικά με την υγεία, θα σου πω κάτι για να σου εξάψω και τη φαντασία! Η κοινότητα είναι το μέρος που έκανε τον κατάκοιτο άνθρωπο να περπατήσει» Από τη συνέχεια του διαλόγου, κατάλαβα γρήγορα πως ο συνομιλητής μου μπορεί να ήθελε να δώσει μια νότα χιούμορ σε αυτό που έλεγε, όμως αυτό που είχε να μοιραστεί ήταν πολύ σοβαρό. Η κοινότητα των Προσφυγικών αντιμετωπίζει την υγεία ως ένα πολύπλευρο ζήτημα, άρρηκτα συνδεδεμένο με το κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον των ανθρώπων και ένα ζήτημα με το οποίο μπορούμε και οφείλουμε να ασχολούμαστε όλοι και όχι μόνο οι ειδικοί.

Τα τελευταία περίπου 2 χρόνια, λειτουργούν ξεχωριστή Δομή Υγείας, η οποία αναδύθηκε μέσα από την ανάγκη των ανθρώπων αλλά κυρίως μέσα από την προσοχή και την ανταπόκριση της κοινότητας στις ανάγκες αυτές. Η Δομή Υγείας ξεκινώντας από τη χαρτογράφηση αναγκών των κατοίκων, λειτουργεί οργανωμένα παρέχοντας ολιστική φροντίδα για θέματα που αφορούν ψυχικό πόνο, σωματική υγεία, εξαρτήσεις. Όσο για την ιστορία που μου αφηγήθηκε ο συνομιλητής μου, με λίγα λόγια, ήταν η ιστορία ενός ανθρώπου με σοβαρά προβλήματα υγείας που την περιόριζαν στο κρεβάτι, χωρίς καμία φροντίδα από κράτος ή υπηρεσίες. Η μετακίνηση αυτού του ανθρώπου και η ζωή της στην κοινότητα είχαν σαν αποτέλεσμα να λάβει συνεχή, ολιστική στήριξη από τα άλλα μέλη, γεγονός που εν τέλει οδήγησε στο να βελτιωθεί η καταστασή της και η ικανότητα της να αυτοεξυπηρετείται ώστε να συμμετέχει στην καθημερινή ζωή. Ο συνομιλητής μου μπορεί με τον τόνο του να θέλησε να μου εξάψει τη φαντασία για ένα θαύμα, και πράγματι μου μίλησε για ένα θαύμα, αυτό που μπορούμε να κάνουμε ως άνθρωποι όταν νοιαζόμαστε. Η κοινότητα χαρακτηρίζει τη ματιά της στο θέμα της υγείας ως ριζοσπαστική. Στο χώρο της δουλειάς μου αυτή η ματιά θεωρείται αυτό που λείπει σε πολιτικό επίπεδο ώστε να επιτύχουμε ισότητα στην υγεία.

Αντανεκλαστικά φροντίδας

Περπατώντας στα στενά της γειτονιάς είδα πως τα Προσφυγικά στέκονται δίπλα στον Άγιο Σάββα και στο Γενικό Νοσοκομείο Ελπίς, δύο από τα παλαιότερα νοσοκομεία της Ελλάδας που χτίστηκαν περίπου την ίδια εποχή ή λίγο μετά από την εποχή που χτίστηκαν τα κτίρια των Προσφυγικών (1933-36). Στην Ελλάδα 2.0 τα νοσοκομεία αυτά είναι μέρος ενός συστήματος υγείας υποχρηματοδοτούμενου, με ανεπαρκείς αριθμούς νοσηλευτών, εξουθενωμένους γιατρούς από την υπερεργασία, και ασθενείς οι οποίοι πληρώνουν οι ίδιοι, από την τσέπη τους, το 1/3 της συνολικής κρατικής δαπάνης για την υγεία. Η κοινότητα των Προσφυγικών συναναστρέφεται σε καθημερινή βάση με ασθενείς και συνοδούς που χρησιμοποιούν αυτά τα νοσοκομεία. Έχοντας, για μια ακόμα φορά, αντανεκλαστικά φροντίδας, λειτουργούν μια ξεχωριστή Δομή Φιλοξενίας ασθενών και συνοδών ασθενών του Αγίου Σάββα. Παράλληλα, η Δομή του Φούρνου είναι σημείο που πολλοί από αυτούς τους ανθρώπους, ανάμεσα σε ώρες αναμονής, επισκέπτονται για να φάνε ή να πουν κάτι και να πουν δυο κουβέντες. Η κοινότητα από την αρχή της ανακοίνωσης των σχεδίων για την ανάπλαση των κτιρίων από την περιφέρεια, έχει ζητήσει τα χρήματα που προορίζονται για αυτήν την ανάπλαση να δοθούν απευθείας στον Άγιο Σάββα, για να καλυφθούν κάποιες από τις ανάγκες του νοσοκομείου.

Η φροντίδα των παιδιών

Περπατώντας ανάμεσα στα στενά, είδα τις πινακίδες στο Παιδικό Στέκι. Το Στέκι είναι ένας χώρος για τα παιδιά της κοινότητας τα οποία προέρχονται από διαφορετικές χώρες και για τα οποία υπεύθυνη είναι όλη η κοινότητα. Στη χώρα, η φροντίδα για παιδιά 0-3 ετών δεν είναι εγγυημένη για όλους, με αποτέλεσμα παιδιά και οικογένειες με χαμηλό εισόδημα να μένουν εκτός σταθμών, γιατί δεν υπάρχουν αρκετές θέσεις ή να καλούνται να καλύψουν μέρος των εξόδων, γιατί η κρατική χρηματοδότηση δεν επαρκεί. Η UNICEF στην Ελλάδα, η οποία μάλιστα δραστηριοποιείται πιο ενεργά την τελευταία διετία, έχει καταγράψει πως ο αποκλεισμός παιδιών μεταναστών, Ρομά και παιδιών με

αναπηρίες είναι σχεδόν καθολικός, εφόσον δεν υπάρχουν οι κατάλληλες δομές για παράλληλη στήριξη ή ένταξη αυτών των παιδιών σε προσχολικά προγράμματα.

Η φιλοσοφία και προσέγγιση του Στεκιού στα Προσφυγικά είναι παιδοκεντρική και σκοπό έχει να μάθει στα παιδιά να αντιλαμβάνονται τον εαυτό και τον κόσμο μέσα από γνήσιες διαπροσωπικές σχέσεις που τους διδάσκουν πως είναι σημαντικά. Η κοινότητα αντιμετωπίζει τα παιδιά ως σημαντικά και για αυτό πραγματοποιεί σειρά δραστηριοτήτων με σκοπό την κάλυψη των ψυχολογικών, εκπαιδευτικών και υλικών αναγκών τους. Καλύπτει αυτόνομα τις ανάγκες παιδιών προσχολικής ηλικίας για απασχόληση και κοινωνικοποίηση καθώς και την εκπαιδευτική στήριξη των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο. Τα παιδιά συμμετέχουν επίσης στις οργανωτικές δομές της κοινότητας, για να έχουν τη δική τους φωνή αλλά κυρίως για να κοινωνικοποιηθούν μέσα σε οριζόντιες και όχι ιεραρχικές σχέσεις.

Μια ζωντανή υπενθύμιση

Κάποια από τα συνθήματα στήριξης για τα Προσφυγικά λένε «στην κατάληψη νικιέται η εγκατάλειψη» και πως «τα προσφυγικά δεν είναι μόνο ο τόπος είναι και ο τρόπος». Αυτός ο τρόπος είναι αυτό που κυρίως θέλουν να εκθεμελιώσουν οι εμπνευστές της ανάπλασης. Ο τρόπος των προσφυγικών είναι μια ζωντανή υπενθύμιση ότι μπορούμε να υπάρξουμε κι αλλιώς, έξω από την αγορά, ότι μπορούμε κι εμείς να εγκαταλείψουμε το σύστημα που συστηματικά μας εγκαταλείπει. Είναι μια υπενθύμιση ότι οι ανάγκες μας δεν είναι ζήτημα κάποιας έλλειψης ή ενός προβλήματος αλλά μέρος της ανθρώπινης συνθήκης. Ο τρόπος των Προσφυγικών είναι ο τρόπος που μένει η φροντίδα. Ο τρόπος τους είναι μια φροντίδα που δε σημαίνει έλεγχο ή εξάρτηση αλλά ελευθερία και συλλογικότητα. Διάβασα κάπου αλλού πως χρειαζόμαστε μια επανάσταση της φροντίδας, νομίζω τα Προσφυγικά αυτήν την επανάσταση έχουν ξεκινήσει. Εύχομαι αυτές τις κρίσιμες ώρες, η δυναμή της να σώσει τον Αρίστο. Ή ΘΑ ΝΙΚΗΣΟΥΜΕ Ή ΘΑ ΝΙΚΗΣΟΥΜΕ!

*Η Άννα Γκιουλέκα, είναι Δόκτωρ Κοινωνιολογίας. Η ερευνά της εστιάζει στις ανισότητες στην υγεία και την κοινωνική πολιτική. Ζει εδώ και πάνω από μία δεκαετία στον Ηνωμένο Βασιλείο και τον τελευταίο χρόνο εργάζεται ως ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο του Στραθκλαϊντ, στη Σκωτία. Link <https://pureportal.strath.ac.uk/en/persons/anna-gkiouleka/>

